

**“ EEN PAARD
ZWIJGT
VAAK UIT
AANPASSING,
NIET UIT
INSTEMMING**

EN WAT ZOU ER FOUT ZIJN AAN EEN BIT?

Het gebruik van een bit wordt in de paardensport vaak als vanzelfsprekend beschouwd. Het wordt doorgaans voorgesteld als een communicatiemiddel dat neutraal en onschadelijk is wanneer het “correct” wordt gebruikt. Onderzoek naar de anatomie, fysiologie en het gedrag van paarden nuanceert dit beeld echter. Het gebruik van een bit kan onder tal van omstandigheden pijn, stress en weefselschade veroorzaken.

De paardenmond is een uiterst gevoelig gebied. De tong, lippen en het tandeloze gedeelte van de onderkaak zijn bijzonder gevoelig en kwetsbaar, omdat ze weinig natuurlijke bescherming hebben. Een bit rust precies op deze zachte weefsels.

Metingen tonen aan dat bitdruk kan leiden tot verhoogde spierspanning in de kaak, tong en hals, evenals veranderingen in hartslag en stresshormonen. Bovendien is vastgesteld dat de druk die een bit kan uitoefenen, vooral bij teugelcontact of in combinatie met hoofd-halsbuiging, aanzienlijk kan zijn en geconcentreerd wordt op een klein oppervlak, wat de kans op pijn en microtrauma vergroot.

De fysiologische bevindingen worden bovendien ondersteund door gedragswetenschappelijk onderzoek. Paarden die met een bit worden gereden, vertonen vaker meer zogenoemd conflictgedrag dan paarden die zonder bit worden gewerkt. Dit gedrag omvat onder andere mond

openen, tong uitsteken, het hoofd omhooggooien, kaakklemmen, verzet tegen teugelhulpen en onrustige hoofdbewegingen. In de gedragswetenschap worden deze signalen niet geïnterpreteerd als “ongehoorzaamheid”, maar als duidelijke uitingen van ongemak of pijn. Het routinematig onderdrukken of bestraffen van dit gedrag verandert niets aan de onderliggende oorzaak.

Vergelijkende onderzoeken tussen paarden met een bit en paarden die bitloos worden gereden of geleid, versterken dit beeld. Ze tonen aan dat paarden zonder bit minder tekenen van stress laten zien, minder lichamelijke stressreacties hebben, zoals een lagere hartslag en minder stresshormonen, en hun kaak en tong meer ontspannen houden.

De discussie over bitloos werken gaat verder dan pijn alleen. Het raakt ook aan de aard van de communicatie tussen mens en paard. Een bit werkt doordat het druk kan uitoefenen op gevoelige plekken in de mond. Daardoor kan het – bewust of onbewust – een prikkel worden waarop het paard leert reageren om ongemak te vermijden. Onderzoek toont aan dat onjuist gebruik, slechte passing of kleine verschillen in de bouw van de mond van het paard al voldoende zijn om druk te laten omslaan in pijn, en dat dit vaker voorkomt dan algemeen wordt aangenomen. Druk is daarmee geen bijwerking van het bit, maar het werkingsmechanisme zelf.

Vanuit welzijnsperspectief kan daarom worden beargumenteerd dat het uiteindelijke doel niet alleen zou moeten zijn om een bit zo zacht mogelijk te gebruiken, maar ook om de communicatie en samenwerking met het paard zodanig te ontwikkelen dat steeds minder druk nodig is. In die visie vormt bitloos werken niet alleen een manier om mogelijke belasting van de mond te vermijden, maar ook een stimulans om meer te investeren in training, wederzijds begrip en vrijwillige medewerking. Het gaat dus niet alleen om de controle over een paard met of zonder bit, maar ook om de mate waarin het paard dezelfde signalen begrijpt en opvolgt wanneer de druk in de mond wegvalt.

Dit laatste is belangrijk omdat pijn door een bit niet altijd zichtbaar is als open wond of acute blessure. Net als bij andere vormen van

chronische belasting kan het gaan om aanhoudende lage-gradspijn, zenuwirritatie en stress. Zoals eerder vermeld hebben paarden als prooidieren de neiging pijn te onderdrukken, waardoor een paard dat meewerkt of geen duidelijk verzet toont, niet per definitie geen pijn ervaart.

De bevindingen uit dit hoofdstuk maken duidelijk dat het gebruik van een bit pijn, ongemak en weefselschade kan veroorzaken, waarbij het risico toeneemt naarmate de uitgeoefende druk groter is, langer aanhoudt of minder nauwkeurig wordt toegepast. Vanuit het oogpunt van dierenwelzijn is het daarom gerechtvaardigd om het gebruik van een bit niet als vanzelfsprekend uitgangspunt te beschouwen, maar steeds kritisch af te wegen of het noodzakelijk is. Aangezien paarden ook veilig en effectief bitloos kunnen worden gereden, verdient een bitloos hoofdstel serieuze overweging, omdat daarmee de belasting van de gevoelige structuren in de mond kan worden vermeden. Een verantwoorde omgang met paarden vraagt dan ook niet alleen om een correcte en zachte omgang met een bit, maar ook om een open houding ten opzichte van bitloze en andere paardvriendelijke alternatieven wanneer deze bijdragen aan het welzijn van het individuele paard.